

6. TAŽENÍ ČTYŘ KRÁLŮ A ZNIČENÍ SODOMY

1. Ulice v dnešním Irbidu, Jordánsko, 7 km severovýchodně od starověkého města Am (dnešní Hám).

Mapa I. Tažení čtyř králů (Gn 14). Hagařin útěk (Gn 16)

Vyprávění v Gn 14 skrývá mnoho problémů. Ze čtyř království ve v. 1 lze rozpoznat pouze dvě: Élam (východně od Tigridu) a Šineár, tedy oblast Babylónie. Elasar je neznámý, Gojim je obecné jméno, které v hebrejštině znamená „pronárody“, proto „král pronárodů“. Jména králů těchto čtyř zemí lze srovnat se jmény doloženými v jiných dokumentech starověkého Předního východu, přičemž přesná identifikace není možná. Zdá se, že se biblický autor odkazuje na země a historické osobnosti bez toho, aby pečoval o časovou a zeměpisnou přesnost svých informací. Mnohem více mu jde o zdůraznění Abrahmovy velikosti a důležitosti i ve vztazích s velkými králi a národy starověkého Předního východu. Tento charakter vyprávění je potvrzen i tím, že jména králů Sodomy, Gomory, Admy a Sebójim, proti kterým směřuje élamský král Kedorlaómer a jeho spojenci, se zdají být vymyšlena uměle jako slova pohrdání (*Béra* znamená „ve zlém“; *Birša* „ve špatnosti“; *Šineáb* „ten, který nenávidí otce“; *Šemeber* může znamenat „jméno zmizelo“). Vojska postupují velmi důležitou obchodní „královskou cestou“ přes Zajordání. Aštarót-karnajim v Gn 14,5 je uvedeno jako jedno místo, ale Karnajim je třeba pravděpodobně chápat jako vysvětlivku: Aštarót blízko Karnajim; Aštarót je Tell 'Ashtara v Sýrii, 6 km jihovýchodně od Tesilu; Karnajim

je Sheikh Sa'ad. Hám by mohl odpovídat místu, které se tak jmenuje ještě dnes, pár kilometrů jihozápadně od Irbidu. Kirjatajim, dnes Khirbet el-Qureiât, je v Bibli zmiňováno vícekrát. Jména národů, poražených čtyřmi králi v Zajordání (Refájci, Zuzejci, Emejci a Chorejci), nacházíme znovu vyjmenována v Dt 2 (kde Zuzejci jsou nazýváni Zamzumci) jako starobylé obyvatelstvo oblasti: o Zuzejcích a Emejcích však žádné další zprávy nemáme, zatímco Gn 36 píše o kmenech Chorejců, sídlících v pohoří Seír. Je třeba poznamenat, že slovo *refajim* v Bibli označuje jak obyvatele říše mrtvých (srov. Ž 88,11 a Iz 26,14, kde je hebrejské *refajim* přeloženo jako „stín“), tak starobylý národ válečníků a obrů (jako v Gn 14 a Dt 2). Podle textů ze starobylého Ugaritu slovo označovalo mrtvé krále a hrdiny, což vysvětluje jeho dvojitý použití v Bibli. Čtyři králové v Gn 14 pak dojdou k El-Páranu (dnešní Élat v Akabském zálivu), Én-mišpát („pramen soudu“) text upřesňuje jako Kádeš (dnešní 'Ain-Kades). Chasesón-támar (v Ez 47,18–19 a 48,28 pouze Támar) odpovídá dnešnímu 'Ain Husb. Teprve nyní dochází ke střetu s králi pěti kanaánských měst, jejichž vzpoura podle vyprávění celé vojenské tažení čtyř králů vyvolala. Zajali i Lota: jakmile se to dozví Abraham, zasáhne za pomoci mužů svého kmene a svých spojenců. Průvod dostihne u Danu na severu Izraele (i toto je anachronismus, protože podle Sd 19,29 se město před tím, než bylo po Jozueho době

6. TAŽENÍ ČTYŘ KRÁLŮ

3. Vádí Araba, proláklina, která spojuje Mrtvé moře s Akabským zálivem.

4. Ostrov Graia v Akabském zálivu, jak jej viděl D. Roberts, 1839. Je možné, že byl součástí obranného systému blízkého města El-Páran (Élat).

48. PAŠIJOVÝ TÝDEN

1

1. Sluneční hodiny z vápence, nalezené v Kumránu, s vyrytým ciferníkem pro astronomické výpočty.

2

2. Letecký pohled na jeruzalémskou pevnost (Citadelu).

3. Oblouk Ecce Homo v Jeruzalémě.

3

4. Krásnou bránou (dnes zvanou Zlatá) přicházeli do jeruzalémského Chrámu poutníci z Olivové hory.

5. Ježíšův vjezd do Jeruzaléma. Freska v kostele sv. Michala, Debra Salam, Etiopie.

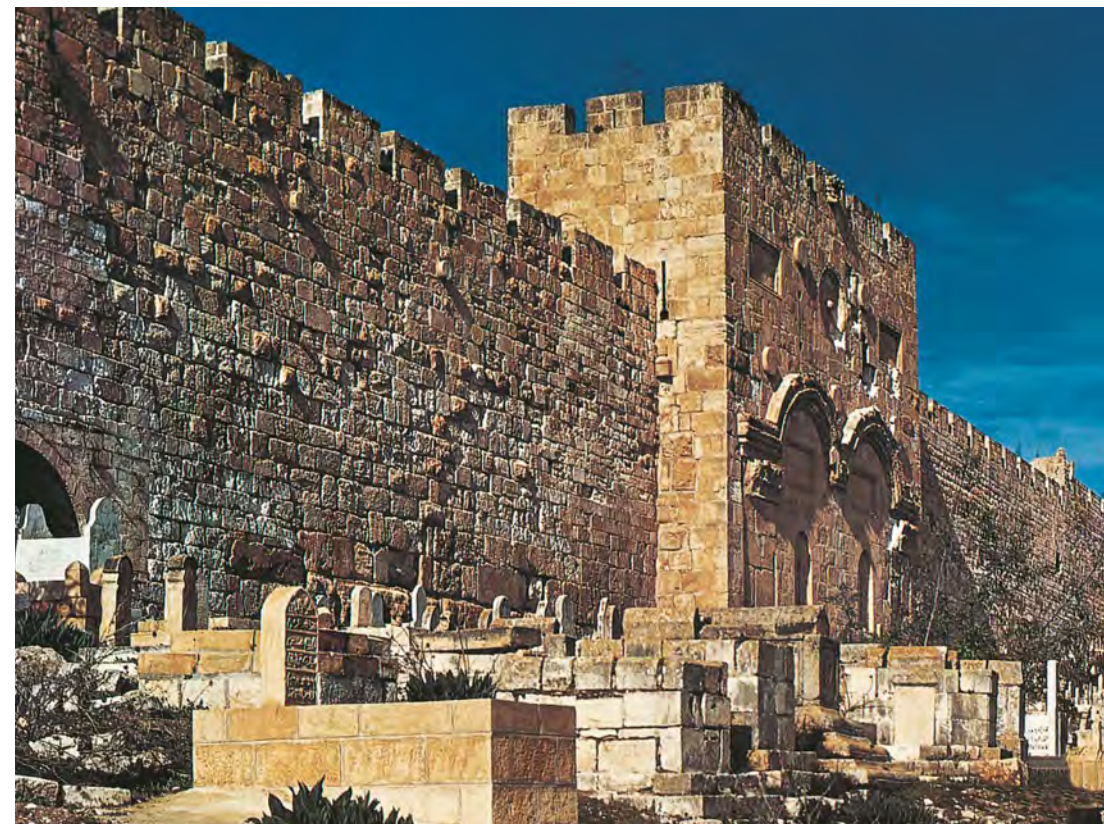
Chronologický úvod

Synoptikové shodně s Janem uvádějí jako den Ježíšovy smrti pátek (řecky *paraskueé*, „příprava na sobotu“). Pro synoptiky byl čtvrtek „den o svátcích nekvašeného chleba, kdy se zabíjel velikonoční beránek“ (Mk 14,12). Beránci se v Chrámu zabíjeli odpoledne 14. nisanu (březen–duben); téhož večera se konal pesachový seder; na 15. nisan připadal svátek Pesach. Onen pátek byly tedy podle synoptiků Velikonoce, zatímco podle čtvrtého evangelia šlo o velikonoční vigiliu v předvečer svátku (J 18,28 a 19,31). Z toho důvodu může Jan srovnávat Ježíšovu smrt se zabíjením velikonočních beránků, které se dělo v téže hodině (J 19,36). Astronomické výpočty stanovily, že v letech 28–33 připadl 14. nisan na pátek celkem dvakrát – 7. dubna 30 (námi upřednostňované datum) a 3. dubna 33, nikdy na něj však nepřípadl 15. nisan. Jan nám tedy předal pravdivý údaj, čímž vzniká problém – jak je možné, že Ježíš slavil velikonoční večeři 13., a nikoli 14. nisanu? (Večeře popisovaná synoptiky je totiž nepochybně velikonoční.) Vysvětluje se to pouze tehdy, když připustíme, že Ježíš oslavu anticipoval. Podle jiné hypotézy se Ježíš řídil kalendářem kumránské komunity, založeným na výpočtu roku o 364 dnech, v němž svátky stále připadaly na stejný den v týdnu (Nový rok, Velikonoce a svátek Stánků vždy na středu, Letnice na neděli). V tomto případě by se velikonoční večeře slavila v úterý, v noci by byl Ježíš zatčen a ve středu vyslýchán veleradou. Po noci strávené ve vězení při synedriu by byl ve čtvrtek odveden k Pilátovi a v místodržitelově vězení by zůstal v noci ze čtvrtka na pátek. Tato hypotéza by leccos vysvětlovala, ovšem opírá se o vratké zdůvodnění. V každém

případě považujeme za pravděpodobné, že pašijový týden lze časově umístit na počátek dubna roku 30.

Topografický úvod

Přetrvávají pochybnosti o lokalizaci Pilátovy vládní budovy. Od Josepha Flavia víme, že pokud se římský místodržitel ze svého obvyklého sídla v Caesareji Přímořské vydal do Jeruzaléma, ubytoval se v bývalém Herodově paláci, na místě současné pevnosti (Citadely či Davidovy věže). Středověká tradice, která se dodnes dochovala v křížové cestě, jíž procházejí poutníci, pokládá za vládní budovu pevnost Antonia na severozápadě Chrámové hory, poblíž oblouku zvaného Ecce Homo (srov. J 19,5, který však pochází z 2. století po Kr.). Není vyloučeno, že Pilát, který přijel na svátky z Caesareje, aby zabránil nepokojům, dal

4

5

přednost pevnosti Antonia, která se tyčila nad Chrámem. Pokus o archeologické potvrzení tohoto názoru však nevedl k žádnému výsledku. Mapa III. se nicméně drží této tradice.

Mapa I. Večeře v Betánii (Mt 26,6–13; Mk 14,3–9; J 12,1–11). Ježíšův vjezd do Jeruzaléma (Mt 21,1–17; Mk 11,1–11; L 19,29–45; J 12,12–36)

V Betánii (dnešní el-'Azariye, tedy Lazarie), zhruba 3 km od jeruzalémských hradeb na východním svahu Olivové hory, se v domě Šimona Malomocného koná večeře, při níž Maria, Lazarova sestra, uctí Ježíše drahocenným olejem. Matouš a Marek odsouvají vyprávění o této večeři tak, aby tvořilo úvod k pašijím. Jan naopak

udává přesné datum – šest dní před Velikonocemi, tedy v sobotu večer. Na druhý den (J 12,12), jemuž dnes říkáme Květná neděle, se Ježíš poměrně slavnostně ubírá do Jeruzaléma. Z Betánie zvolil cestu po hřbetu Olivové hory. Když se dostal do blízkosti Betfage („Fíkový dům“), statku na jejím východním svahu, poslal tam dva učedníky, aby si vypůjčili oslíka, na kterém pak vprostřed jásajících zástupů zamířil do Jeruzaléma. Vydal se pravděpodobně nejpřímější cestou a poté, co sestoupil a zase vystoupil úzkým Cedronským údolím, vjel do města Východní branou (tehdy řečenou „Krásná“), dnes zazděnou a nesprávně nazývanou „Zlatá“ (*Aurea*). Na toto místo synoptikové kladou vyhnání prodavačů z Chrámu (Mt 21,12; Mk 11,15–17; L 19,45–46), o kterém nás J 2,13–17 zpravil na začátku Ježíšova veřejného působení.

